

Влада на Република Северна Македонија

Генерален секретаријат

Почитувани претставници на граѓанските организации,

Ви благодариме на интересот за учество на Повикот до граѓанскиот сектор за придонес во подготвувањето на Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2027 година. Пополнетиот образец (заедно со прилозите, доколку ги има) доставете го до Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата, електронски на адреса **nvosorabotka@gs.gov.mk** со назнака **Иницијатива за ГПРВ 2027 до 15.09.2026 година**. Со доставување на образецот потврдувате дека се согласувате вашата иницијатива да биде објавена на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk.

Општи податоци за здружението / фондацијата

Име на здружението/фондацијата: Здружение за асистивна технологија Отворете ги прозорците
ЕМБС: 6032036

Седиште и адреса: ул. 11 Октомври бр.52А, Скопје, општина Центар

Застапник: Маргарита Гулевска, извршна директорка

Веб страница: www.openthewindows.org

Електронска пошта (e-mail): margarita.gulevska@openthewindows.org

Телефонски број за контакт: 070 514 631

Лице за контакт: Маргарита Гулевска

Предлог-иницијатива

за годишна Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2027 година

Наслов на иницијативата: Изработка и усвојување Национална програма за асистивна технологија и воспоставување координиран национален систем за нејзино обезбедување

Стратешки приоритет: (поврзаност со стратешки приоритет на Владата, согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија 2024-2028 <https://vlada.mk/strateshki-prioriteti?ln=mk>)

Иницијативата е поврзана со стратешката определба на Владата за подобрување на животниот стандард, еднаквите можности, социјалната вклученост и квалитетот на јавните услуги, како и со заложбите за дигитална трансформација и инклузивно образование. Таа претставува конкретен чекор за

спроведување на Националната стратегија за правата на лицата со попреченост и релевантниот Акциски план, во кои пристапот до асистивна технологија бара координирано дејствување на повеќе ресори и институции.

НППА: (поврзаност со пристапни партнерства и соодветна идентификација на поглавје и подрачје <https://mep.gov.mk/mk-MK/eu-integracii/nacionalnata-programa-za-usvojuvanje-na-pravoto-na-eu>)

Кластер 3 – Конкурентност и инклузивен раст, Поглавје 19 – Социјална политика и вработување, особено во делот на еднаквите можности, социјалното вклучување и правата на лицата со попреченост. Иницијативата има дополнителна поврзаност со Поглавје 26 – Образование и култура и со обврските за пристапни дигитални јавни услуги. Таа придонесува кон усогласување со Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост и европските политики за правата на лицата со попреченост.

Образложение: (опис на состојбите, причини за проблемите кои се предмет на разгледување, цел на предлогот, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт)

Асистивната технологија им овозможува на лицата со попреченост поголема самостојност и учество во образованието, вработувањето, комуникацијата, здравствената и социјалната заштита и секојдневниот живот. Во Македонија постои сериозен системски јаз меѓу формално признаените права и реалната можност лицето навремено да добие соодветна асистивна технологија и стручна поддршка за нејзина употреба. Постојат поединечни мерки, услуги и добри практики, но тие се фрагментирани меѓу социјалната заштита, здравството, образованието, вработувањето и дигиталната трансформација. Не постои единствен кориснички пат од препознавање на потребата и функционална процена, преку избор, проба и обезбедување на технологијата, до приспособување, обука, одржување, замена и следење на исходите. Поради тоа, дел од лицата воопшто не добиваат асистивна технологија, ја добиваат предочна или добиваат производ без соодветна процена, обука и последователна поддршка, што го зголемува ризикот технологијата да не се користи. Пристапот често зависи од местото на живеење, возраста, образовниот или работниот статус и финансиските и организациските можности на семејството.

Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023–2030 и Акцискиот план (2023–2026) за нејзино спроведување го препознаваат унапредувањето на пристапот до асистивна технологија како значајна претпоставка за самостојност, еднакво учество и остварување на правата на лицата со попреченост. Сепак, предвидените активности во оваа област досега немаат соодветна практична реализација. Една од клучните причини е отсуството на јасно определен носител и координиран механизам за заедничко дејствување на надлежните институции од областа на социјалната заштита, здравството, образованието, вработувањето и дигиталната трансформација. Асистивната технологија не може ефективно да се обезбедува преку изолирани и меѓусебно неповрзани мерки. Секоја некоординирана иницијатива, вклучително и поединечни набавки на опрема без функционална процена, проба, приспособување, обука, одржување и следење на резултатите, носи ризик од трошење јавни и донаторски ресурси без мерливо и одржливо влијание врз самостојноста, учеството и благосостојбата на лицата со попреченост. Затоа е неопходно воспоставување единствен национален механизам што ќе обезбеди заедничко планирање, јасно распределени одговорности, стандарди за квалитет, одржливо финансирање и следење на резултатите врз животот на корисниците.

Потребата за дејствување е итна. Кога асистивната технологија е достапна уште од најрана возраст, таа може да го поддржи развојот на комуникациски, когнитивни, образовни, моторни и секојдневни вештини и да создаде основа за поголема функционална самостојност. Доцнењето може да значи пропуштени развојни можности и долгорочни последици за учењето, комуникацијата и учеството. Кај младите и возрасните, недостапноста го зголемува ризикот од прекин на образованието, невработеност,

зависност од туѓа помош и дигитална исклученост. Забрзаната дигитализација на јавните услуги дополнително може да го продлабочи исклучувањето ако пристапноста и асистивната технологија не се развиваат истовремено.

Прашањето не се сведува само на товарот врз семејствата. Поголемата самостојност на корисникот може, зависно од индивидуалните потреби, да го намали интензитетот или обемот на потребната лична и образовна асистенција и да овозможи ограничениите човечки ресурси да се насочат кон лицата со покомплексни потреби. Асистивната технологија не ја заменува личната или образовната асистенција кога таа е потребна, туку ја дополнува и ја прави поддршката поефективна, поиндивидуализирана и поодржлива. Раното вложување може долгорочно да придонесе за поефикасно користење на јавните средства, подобри образовни и работни исходи и помала зависност од социјални трансфери и неформална семејна грижа.

Итноста и потребата од координиран национален одговор дополнително се потврдуваат со Резолуцијата на Генералното собрание на ОН „Access to Assistive Technology“, A/RES/80/304, усвоена со консензус на 2 септември 2026 година. Резолуцијата ги повикува државите да го интегрираат пристапот до асистивна технологија во здравството, образованието, трудот и социјалната заштита, да развиваат координирани национални стратегии и акциски планови, да обезбедат буџети, обучен кадар и податоци и значајно учество на корисниците. Предложената Национална програма би била навремен национален одговор на оваа меѓународна определба.

Националната стратегија за правата на лицата со попреченост и релевантниот Акциски план веќе ја препознаваат потребата од координирано дејствување. Вклучувањето на иницијативата во ГПРВ 2027 е неопходно за таа определба да се претвори во конкретна, временски определена и буџетирана владина активност со јасен носител, одговорни институции и мерливи резултати.

Се предлага Владата во ГПРВ 2027 да предвиди изработка и усвојување Национална програма за асистивна технологија, предводена од Министерството за социјална политика, демографија и млади, преку меѓусекторска работна група со учество на ресорните институции, организациите на лица со попреченост, специјализираните даватели на услуги, стручната и академската јавност и корисниците.

Програмата треба да опфати: национална анализа на потребите и постојните механизми; јасно разграничување и координација на надлежностите; заеднички минимални стандарди за функционална процена и обезбедување асистивна технологија; каталог и критериуми за подобни производи и услуги; механизам за упатување и размена на информации; модел за обука, проба, адаптација, одржување и замена; систем за собирање податоци и следење на резултатите; и повеќегодишен план за финансирање. Во рамки на подготовката треба да се утврдат и потребните измени на законите и подзаконските акти од областа на социјалната заштита, здравството, образованието, вработувањето и дигиталната пристапност.

Во подготовката и спроведувањето на Националната програма задолжително треба да бидат вклучени специјализирани и лиценцирани организации со докажано искуство во процена на потребите, обезбедување и приспособување асистивна технологија, обука на корисниците и следење на резултатите. Нивното практично искуство е потребно за предложените стандарди и постапки да бидат применливи и насочени кон индивидуалните потреби на корисниците.

Се предлага националниот модел најпрво да се пилотира преку постојни лиценцирани и специјализирани центри за асистивна технологија. Пилотирањето треба да опфати функционална процена, избор и проба на соодветна технологија, приспособување, обука на корисникот и лицата што

го поддржуваат, техничка и стручна поддршка и следење на исходите. Резултатите од пилотирањето ќе послужат за доработка на националните стандарди, постапките и моделот за одржливо јавно финансирање.

Предложен рок е формирање на работната група и започнување на анализата во првиот квартал на 2027 година, подготовка и јавна консултација на нацрт-програмата до третиот квартал и нејзино усвојување од Владата до крајот на 2027 година.

Надлежен орган на државната управа: (надлежно министерство за спроведување на иницијативата)

Носител: Министерство за социјална политика, демографија и млади. Вклучени органи и институции: Министерство за здравство, Министерство за образование и наука, Министерство за дигитална трансформација, Министерство за економија и труд, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии, Фонд за здравствено осигурување, Биро за развој на образованието, единиците на локалната самоуправа и други надлежни јавни установи. Во работната група и во пилотирањето задолжително да учествуваат организации на лица со попреченост, лица што користат асистивна технологија и нивните семејства, како и специјализирани и лиценцирани организации и центри со докажано искуство во процена, обезбедување и примена на асистивна технологија, професионални здруженија и академски институции.

Очекувани влијанија: (економски влијанија, социјални влијанија, влијанија врз животната средина, административни влијанија и трошоци)

Најзначајното очекувано влијание од предложената иницијатива е надминување на сериозниот системски јаз меѓу формално признаените права на лицата со попреченост и нивната реална можност навремено да добијат соодветна асистивна технологија и целосна стручна поддршка за нејзино користење. Воспоставувањето координиран национален систем ќе обезбеди асистивната технологија да не се третира само како еднократна набавка на помагало, туку како континуирана услуга што вклучува функционална процена, избор и проба, приспособување, обезбедување, обука, техничка поддршка, одржување, замена и следење на постигнатите резултати.

Влијание врз развојот и самостојноста на лицата со попреченост: Навремениот пристап до асистивна технологија, особено од најрана возраст, може значително да го поддржи развојот на комуникациските, когнитивните, моторните, образовните и секојдневните животни вештини. Кога детето навремено ќе добие технологија приспособена на неговите индивидуални функционални потреби, тоа добива подобри можности за комуникација, учење, движење, игра и учество во семејството и заедницата. На тој начин се спречува продлабочувањето на развојните тешкотии и се создава основа за поголема самостојност во подоцнежните фази од животот.

Кај младите и возрасните лица, соодветната асистивна технологија може да овозможи продолжување на образованието, стекнување вештини, пристап до информации и дигитални услуги, вработување и поактивно учество во општеството. Долгорочно, тоа значи помала зависност од постојана поддршка од други лица и поголема можност лицето самостојно да носи одлуки и да ги остварува своите права и лични цели.

Влијание врз личната и образовната асистенција: Влијанието не се однесува само на намалување на товарот врз семејствата. Развивањето функционална самостојност преку навремена и правилно избрана асистивна технологија може, во зависност од индивидуалните потреби, да го намали интензитетот или обемот на потребната лична и образовна асистенција. На пример, технологијата за алтернативна и аугментативна комуникација може да му овозможи на корисникот самостојно да комуницира и да прави

избори, додека пристапните компјутерски решенија можат да му овозможат самостојно да учи, да извршува задачи и да пристапува до дигитални услуги.

Асистивната технологија не треба да се третира како замена за личната или образовната асистенција кога таа е потребна. Таа ја дополнува човечката поддршка и ја прави поефективна, поиндивидуализирана и поодржлива. На овој начин, ограничените човечки ресурси во системот ќе можат подобро да се насочат кон лицата со покомплексни потреби и кон активностите за кои непосредната човечка поддршка е незаменлива.

Влијание врз семејствата: Семејствата во моментов често самостојно бараат информации, набавуваат технологија, организираат процени и обуки или покриваат трошоци за поправка и замена. Воспоставувањето единствен и предвидлив систем ќе ги намали директните трошоци, времето и административниот товар за семејствата. Истовремено, поголемата самостојност на лицето со попреченост ќе го намали интензитетот на неформалната грижа и ќе им овозможи на членовите на семејството подобро да ги усогласат грижата, вработувањето и другите обврски.

Посебно значајно е влијанието врз жените, кои најчесто ја преземаат најголемата одговорност за неплатената грижа. Подостапната асистивна технологија и поголемата самостојност на корисниците може да придонесат кон подобри можности за нивно вработување, економска независност и учество во општествениот живот.

Влијание врз образованието: Националниот систем ќе обезбеди учениците да добиваат технологија според своите функционални и образовни потреби, а не во зависност од училиштето, општината или финансиските можности на семејството. Соодветната технологија ќе овозможи поактивно учество во наставата, комуникација со наставниците и врсниците, самостојно извршување задачи и пристап до наставни материјали.

Се очекува намалување на ризикот од исклучување, нередовно посетување или предвремено напуштање на образованието. Истовремено, наставниците, стручните служби и образовните асистенти ќе добијат појасни процедури и стручна поддршка за избор и примена на технологијата. На среден рок, ова може да придонесе за поефикасно користење на образовната асистенција и за подобро насочување на асистентите кон учениците и активностите за кои е неопходна непосредна човечка поддршка.

Влијание врз вработувањето и економската активност: Подобриот пристап до асистивна технологија ќе ги зголеми можностите на лицата со попреченост да стекнуваат образование и стручни квалификации, да бараат работа, да ги извршуваат работните задачи и да напредуваат во вработувањето. Технологијата може да овозможи пристап до работното место, комуникација, користење компјутери и дигитални платформи, работа од далечина и разумно приспособување на работните процеси.

Очекуваните долгорочни ефекти се поголемо учество на лицата со попреченост на пазарот на трудот, поголема продуктивност и намалена зависност од социјални трансфери. Истовремено, намалувањето на обемот на неформалната грижа може да им овозможи и на членовите на семејството полесно да се вклучат или да останат на пазарот на трудот.

Финансиски и економски влијанија врз јавниот систем: Воспоставувањето на системот ќе бара почетно јавно вложување во анализа, подготовка на стандарди и процедури, обука на кадар, пилотирање и обезбедување асистивна технологија и поврзани услуги. Сепак, правилната функционална процена, пробата пред набавување, приспособувањето, обуката и следењето ќе го намалат ризикот од набавување несоодветна технологија која не се користи или не ги задоволува потребите на корисникот.

Координираното планирање и набавување, одржувањето, поправката и повторната употреба на опремата каде што тоа е соодветно ќе овозможат порационално користење на јавните средства. Долгорочно, поголемата самостојност на корисниците може да придонесе за намалување на интензитетот на одредени форми на долготрајна поддршка, поефикасно користење на личната и образовната асистенција, намалување на зависноста од социјални трансфери и подобри образовни и работни исходи.

Административни и институционални влијанија: Во почетната фаза ќе биде потребно дополнително ангажирање на институциите за меѓусекторска координација, анализа на постојните мерки и податоци и подготовка на заеднички стандарди, процедури, нормативни решенија и модел за финансирање. Ова почетно административно оптоварување е неопходно за надминување на сегашната фрагментација.

На среден рок, јасното разграничување на надлежностите и воспоставувањето единствен кориснички пат ќе го намалат дуплирањето на процените и постапките, ќе ја подобрат размената на информации и ќе ја зголемат отчетноста на институциите. Системот за собирање податоци и следење на резултатите ќе обезбеди подобра основа за планирање на буџетите, услугите и човечките ресурси.

Влијание врз квалитетот на услугите и стручните капацитети: Пилотирањето преку постојните лиценцирани и специјализирани центри за асистивна технологија ќе овозможи предложените стандарди и процедури да се проверат во практика пред нивната поширока примена. Ќе се зајакнат капацитетите на стручните лица за функционална процена, избор, проба и приспособување на технологијата, обука на корисниците, техничка поддршка и мерење на постигнатите резултати.

Истовремено, ќе се создаде основа за воспоставување стандарди за квалитет, лиценцирање, професионален развој и одржливо финансирање на услугите. Задолжителното учество на корисниците и организациите на лица со попреченост ќе обезбеди системот да биде заснован врз реалните потреби, искуства и приоритети на лицата за кои е наменет.

Влијание врз еднаквоста и човековите права: Се очекува намалување на регионалните, социјалните и дигиталните нееднаквости, бидејќи пристапот до асистивна технологија ќе се заснова врз функционалните потреби на лицето, а не врз местото на живеење, економскиот статус или достапноста на локални проекти и донаторска помош.

Посебно внимание треба да се посвети на лицата што живеат во сиромаштија и рурални средини, лицата со комплексни потреби, децата и младите, девојките и жените со попреченост и лицата изложени на повеќекратна дискриминација. Програмата ќе придонесе за поефективно остварување на правата на образование, работа, здравствена и социјална заштита, пристап до информации и комуникации, мобилност, учество и независно живеење.

Влијание доколку не се преземе иницијативата: Доколку не се преземе системска акција, постојната фрагментација ќе продолжи, а пристапот до асистивна технологија и понатаму ќе зависи од поединечни проекти, институционални практики и можностите на семејствата. Тоа ќе значи продолжување на нееднаквоста, доцнење во развојот и образованието, неискористени можности за вработување и поголема долгорочна зависност од семејна, лична, образовна и институционална поддршка.

Особено сериозни се последиците кај децата, бидејќи пропуштените можности за рана комуникација, учење и развој не можат секогаш целосно да се надоместат во подоцнежните години. Паралелно, забрзаната дигитализација на образованието, работата и јавните услуги може дополнително да го продлабочи исклучувањето на лицата кои немаат пристап до потребната технологија.

Меѓународно влијание: Со усвојувањето на Националната програма, Република Северна Македонија ќе се приклучи кон државите што воспоставуваат координирани национални механизми за пристап до асистивна технологија во согласност со Резолуцијата на Генералното собрание на ОН „Access to Assistive Technology“, A/RES/80/304. Воедно, државата ќе покаже конкретен напредок во спроведувањето на Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост и во приближувањето кон европските политики за еднаквост, пристапност и социјална вклученост.

Влијание врз животната средина: Националната програма треба да воспостави правила за одржување, поправка, надградување, повторна употреба и безбедно управување со електронскиот отпад. Со тоа ќе се продолжи животниот век на опремата, ќе се намалат непотребните набавки и ќе се обезбеди поодговорно користење на ресурсите.

Финансиски импликации: (доколку иницијативата има финансиски импликации, се наведува дали се обезбедени потребните средства и од кои извори)

Иницијативата има финансиски импликации. Во 2027 година се потребни средства за национална анализа, стручна поддршка, консултации, подготовка на програмата и нормативните решенија, како и за пилотирање на моделот преку постојни лиценцирани и специјализирани центри за асистивна технологија. Овие трошоци може да се планираат во рамки на буџетите на надлежните институции и преку достапна ЕУ, меѓународна и донаторска поддршка. Самата Национална програма треба да содржи процена на фискалните импликации и фазен, повеќегодишен модел за јавно финансирање на асистивната технологија и на поврзаните стручни услуги, со јасно утврдени извори и одговорности по ресори.

Прилози (се наведува насловот и авторот, со линк до документот доколку е достапен електронски)

1. [Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023–2030.](#)
2. [Акциски план на Националната стратегија за правата на лицата со попреченост 2023–2026.](#)
3. [Конвенција на Обединетите нации за правата на лицата со попреченост.](#)
4. [Резолуција на Генералното собрание на ОН „Access to Assistive Technology“, A/RES/80/304, усвоена на 2 септември 2026 година.](#)
5. Објаснување на позицијата на ЕУ во врска со новата резолуција за асистивна технологија: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/eu-explanation-position-un-general-assembly-draft-resolution-access-assistive-technology-l110_en?utm_source=chatgpt.com
6. [Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија 2024–2028.](#)

15.9.2026 година

Потпис на застапникот

Влада на Република Северна Македонија

Бул. „Илинден“ бр. 2, 1000 Скопје | www.vlada.mk | info@vlada.mk